

บทสรุปผู้บริหาร

Executive Summary

ชื่อโครงการ ยุทธศาสตร์การพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน และคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวในเกาะช้าง จ.ตราด ประเทศไทย

Strategy Formulation for Developing Sustainable Destination Competitiveness and Equity for Tourism in Koh Chang, Trad Province, Thailand

สรุปโครงการวิจัย

นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลไทยได้มุ่งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยจะต้องสามารถสร้างคุณค่าแหล่งท่องเที่ยว โดยมีข้อได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ผลของการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยการเพิ่มตลาดใหม่และตลาดเฉพาะกลุ่มเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่มีศักยภาพให้เข้ามาท่องเที่ยว และกระตุ้นนักท่องเที่ยวชาวไทยให้ท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น จากเหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติสึนามิ ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติทางทะเลชายฝั่งอ่าวไทย และบริเวณทะเลและเกาะในอ่าวไทยมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นถึง 27% เมื่อผลกระทบจากเหตุการณ์สึนามิคลี่คลายลงทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลอันดามันเพิ่มขึ้น และบริเวณอ่าวไทยลดลง จากข้อมูลดังกล่าวจึงเป็นแนวคิดสำหรับการวิจัยนี้ในการพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนและคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวของชายฝั่งทะเลอ่าวไทย โดยเฉพาะในจังหวัดตราดที่เกาะช้าง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามน่าสนใจ มีวิถีชีวิตที่หลากหลายน่าศึกษา ไม่แพ้ชายฝั่งทะเลอันดามัน ให้มีนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายสูงสุดในการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่นควบคู่กับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวนี้ให้คงความโดดเด่น สวยงาม ตลอดไปเพื่อการได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการรับรู้ต่อความสามารถทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความคุ้นเคย ความคุ้มค่า ความผูกพันทางอารมณ์ และข้อมูลส่วนบุคคลที่มีผลต่อความพึงพอใจและความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยวในเกาะช้าง จ.ตราด ของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ (2) ศึกษาแนวคิดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในเกาะช้าง จ.ตราด (3) กำหนดยุทธศาสตร์การสร้างความสามารถทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนและการสร้างคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวในเกาะช้าง จ.ตราด

โดยงานวิจัยนี้จะใช้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวในเกาะช้าง จ. ตราด จำนวนกลุ่มละ 400 คน รวมทั้งสิ้น 800 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เพื่อให้ได้รายชื่อสถานประกอบการ ที่พัก โรงแรม การสุ่มแบบโควตาโดยกำหนดจำนวนตัวอย่างของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวนเท่าๆ กันในแต่ละสถานประกอบการ และสุ่มแบบตามสะดวก ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพได้ใช้การสัมภาษณ์แบบกลุ่มและแบบเจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยผู้ประกอบการกลุ่มที่พัก โรงแรม บริษัททัวร์ ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก พนักงานให้บริการ ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ชุมชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้น 100 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

บทสรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การรับรู้ต่อความสามารถทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความคุ้นเคย ความคุ้มค่า ความผูกพันทางอารมณ์ และข้อมูลส่วนบุคคลที่มีผลต่อความพึงพอใจและความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยวในเกาะช้าง จ.ตราด

1.1 การรับรู้ต่อความสามารถทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความคุ้นเคย ความคุ้มค่า ความผูกพันทางอารมณ์ ความพึงพอใจ และความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยวในเกาะช้าง จ.ตราด ของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ดังตาราง

ประเด็นการรับรู้	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวต่างชาติ
1. ทรัพยากรที่มีอยู่เดิม		
1.1 ทรัพยากรธรรมชาติ	ค่อนข้างดี	ค่อนข้างดี
1.2 ทรัพยากรทางวัฒนธรรม	ค่อนข้างดี	ค่อนข้างดี
2. ทรัพยากรที่สร้างขึ้นใหม่		
2.1 ขอบเขตของกิจกรรม/กิจกรรมพิเศษ	ค่อนข้างดี	ค่อนข้างดี
2.2 สาธารณูปโภคการท่องเที่ยว	ค่อนข้างดี	ค่อนข้างดี
2.3 อาหาร/เครื่องดื่ม	ค่อนข้างดี	ดี
2.4 การช้อปปิ้ง	ปานกลาง	ค่อนข้างดี
3. ปัจจัยของสถานการณ์		
3.1 ท่าเลที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	ค่อนข้างดี	ดี
3.2 การแข่งขันด้านราคา	ค่อนข้างดี	ดี
3.3 ความปลอดภัย	ค่อนข้างดี	ค่อนข้างดี

ประเด็นการรับรู้	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวต่างชาติ
3.4 ปัญหาเชิงนิเวศ	ค่อนข้างดี	ค่อนข้างดี
3.5 การปรับปรุงฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ	ค่อนข้างดี	ปานกลาง
4. ปัจจัยคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว		
4.1 การรู้จักแหล่งท่องเที่ยว	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างมาก
4.2 ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว	ดี	ดี
4.3 ความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว	มาก	มาก
4.4 ความคุ้นเคยต่อแหล่งท่องเที่ยว	ค่อนข้างคุ้นเคย	ค่อนข้างคุ้นเคย
4.5 ความคุ้มค่าจากแหล่งท่องเที่ยว	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างมาก
4.6 ความพึงพอใจโดยรวม	พึงพอใจ	พึงพอใจ
4.7 ความผูกพันทางอารมณ์	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างมาก

1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยวเกาะช้าง จ.ตราด
ของนักท่องเที่ยว ดังตาราง

ประเด็นปัจจัย	ความพึงพอใจ		ความภักดี	
	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ
ทรัพยากรทางธรรมชาติ		✓	✓	
ทรัพยากรทางวัฒนธรรม	✓			✓
ขอบเขตของกิจกรรม/กิจกรรมพิเศษ		✓		
อาหาร/เครื่องดื่ม		✓		✓
อัยาศัยย์ไมตรีของชุมชนและคุณภาพ การให้บริการ	✓			✓
ทำเลที่ตั้ง			✓	
การแข่งขันด้านราคา	✓	✓		
ปัญหาเชิงนิเวศ		✓	✓	
การรู้จักแหล่งท่องเที่ยว			✓	✓
ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว	✓	✓	✓	✓
ความคุ้นเคย			✓	✓
ความคุ้มค่า	✓			
ความผูกพันทางอารมณ์	✓	✓		✓
ความพึงพอใจโดยรวม			✓	✓

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาแนวคิดจากบุคคล ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มต่างๆ เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การสร้างความสามารถทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนและการสร้างคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวในเกาะช้าง จ.ตราด

ผลการสัมภาษณ์จากตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวในเกาะช้างในทุกภาคส่วน ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน สรุปได้ดังนี้

2.1 การพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเกาะช้าง

(1) การจัดการเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มากเกินไป และลดผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม เช่น มีระบบการจัดการขยะและบำบัดน้ำเสียที่ดี เป็นต้น

(2) ชาวบ้านยังไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้ ต้องสร้างเครือข่ายกับผู้ประกอบการในการบริหารจัดการ

(3) การพัฒนาให้เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรให้คนในชุมชนยังคงอาชีพเดิมไว้แต่สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ซึ่งควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ

(4) การอนุรักษ์และส่งเสริมหลายด้านร่วมกัน ด้านการท่องเที่ยวมีการส่งเสริม เช่น การทำโฮมสเตย์ ชมรมการนำเที่ยววัฒนธรรม เรือแจว เรือคายัค การเดินป่า คุนกง็อก ดำน้ำดูปะการัง ป่าชายเลน ชมหิ่งห้อย การไปตกหมึกสำหรับการเที่ยวชมวัฒนธรรม

2.2 ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะช้าง

(1) กำหนดให้มีการออกใบอนุญาตในการก่อสร้างอาคารต่างๆ ให้มีระบบการบำบัดน้ำเสียและมีการใช้ถังบำบัดน้ำเสีย

(2) การรณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้กับมัคคุเทศก์ในการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว และจัดกิจกรรมการปลูกปะการังตามเกาะต่างๆ การร่วมมือกันระหว่างหมู่บ้านต่างๆ ในการกำหนดแนวเขตห้ามไม่ให้เรือประมงเข้ามาลากอวน รวมทั้งการขอความร่วมมือกับทางสมาคมท่องเที่ยวและผู้ประกอบการซึ่งอยู่ในท้องถิ่น

(3) การกำจัดขยะมีโรงคัดแยกขยะแทนการกำจัดแบบฝังกลบและมีโครงการทำความสะอาดชายหาดและถนน ทางองค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกับเทศบาลมีระบบการจัดการ โดยซื้อเครื่องผลิตถ่านอัดแท่ง การทำปุ๋ยอัดเม็ด และตั้งธนาคารขยะเพื่อคัดแยกขยะต่างๆ และทำปุ๋ยให้กับชุมชน

(4) การบุกรุกพื้นที่ที่มีมากจากนายทุนที่มาซื้อที่ดินและประกอบธุรกิจ และชาวบ้านบางส่วนได้ขายที่ดินและย้ายไปอยู่ที่อื่น

2.3 ประเด็นปัญหาด้านสังคม/วัฒนธรรมในการท่องเที่ยวเกาะช้าง

(1) ปัญหาเรื่องการควบคุมเกี่ยวกับสถานบันเทิง อยากให้มีการแบ่งแยกโซนนิ่งสถานบันเทิง และมีการควบคุมให้มากกว่านี้

(2) นักท่องเที่ยวจำนวนมากส่งผลต่อสภาพการจราจรที่หนาแน่นเพราะถนนแคบ

(3) มีความร่วมมือกันในการดำเนินโครงการจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งบ้าน วัด โรงเรียน อำเภอ และผู้ประกอบการ โดยมีการประชุมร่วมกันทุกเดือนทำให้เกิดความใกล้ชิดและลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชุมชน

(4) มีบาร์เยอะจื้อซึ่งจะมีเรื่องการขายบริการตามมา ส่วนปัญหาเรื่องยาเสพติดก็ได้มีการป้องกันและรณรงค์โดยคัดเลือกคณะกรรมการเพื่อร่วมกันเฝ้าระวัง รวมถึงการประชุมแจ้งเรื่องยาเสพติดและการให้ความรู้กับชาวบ้าน

2.4 ประเด็นด้านเศรษฐกิจในการท่องเที่ยวเกาะช้าง

(1) การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนยังอยู่ในระดับน้อยมาก การประกอบธุรกิจของชาวบ้านจะเป็นธุรกิจเล็กๆ ส่วนคนต่างพื้นที่จะเป็นผู้ประกอบการขนาดใหญ่กว่า

(2) มีแผนนโยบายการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพของชาวบ้านในพื้นที่ เช่น หมู่บ้านชาวประมง การตั้งกลุ่มทำเกษตร การพัฒนาคุณภาพผลไม้ พืชผลการเกษตร โดยการสร้างความเข้าใจให้ชาวบ้าน หาวิธีเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการซื้อวัตถุดิบและการขนส่ง

2.5 ประเด็นด้านคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะช้าง

(1) การพัฒนาเกาะช้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในระดับสากล ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐจึงจะสามารถดึงนักท่องเที่ยวชั้นดีเข้ามา

(2) การสร้างภาพลักษณ์ควรเน้นเรื่องการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ทำทุกอย่างให้กลมกลืนกับธรรมชาติ ให้มีการพัฒนาแบบมีทิศทางค่อยเป็นค่อยไป และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

2.6 ประเด็นด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยวเกาะช้าง

(1) ควรมีการขยายถนนให้กว้างขึ้นเพราะนักท่องเที่ยวเดินทางลำบาก ควรมีป้ายสัญลักษณ์จราจรตลอดเส้นทาง การให้บริการรถโดยสารที่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว ค่าอาหารมีราคาแพงเกินไป และคุณภาพการให้บริการของพนักงานและรถโดยสาร

(2) การท่องเที่ยวในเกาะช้างเป็นไปในลักษณะของต่างคนต่างทำ ขาดความร่วมมือกันในการประชาสัมพันธ์ เช่น ข้อมูลในเว็บไซต์ของเกาะช้างยังไม่เป็นปัจจุบัน

(3) ระบบสาธารณูปโภคสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวมีไม่เพียงพอ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 บูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพออกมาเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนและคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวในเกาะช้าง จ.ตราด

คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากเก็บรวบรวมตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 มาบูรณาการเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนและคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวในเกาะช้าง จ.ตราด ดังนี้

